

Spiró György: Fogság

MIÉRT?

Spiró György *Fogság* című regénye ritka kettős siker a kortárs epikában: az olvasók és a kritika egyaránt örömmel fogadta. Könyvajánlások és komoly kritikák – majd díjak – övezték az újabb és újabb utánnomásokat. Sőt, a korábbi évtizedekkel szemben a celeb-gyanússá vált szerző sokrészes tévéműsort kapott, hogy kielégítse az olvasói kíváncsiságot a fikció és a dokumentarista elemek szétszalazására.

Joggal vetődik fel tehát a kérdés, hogy milyen helyet foglalhat el a regény a tanteremben. Hisz a közönségsiker és a szakma fogadtatása szinte kínálja magát a diákolvasók számára; s mi lehet szerencsésebb, mint az a helyzet, hogy az olvasók egyből meg is oszthatják olvasói tapasztalataikat egymással, és esetleges kérdéseiket feltehetik egy szakmával felfegyverkezett személynek: tanárunknak. Hogy a befogadók közül sokan vágytak a megosztás és megkérdés aktusára, azt jól bizonyítja a sok-sok internetes bejegyzés, fórum, elemző igényű hozzászólás, kedvenc idézetek gyűjteménye.

A tálcán kínált lehetőségnek szinte csak egyetlen akadálya látszik: a mű terjedelme. A vaskos kötet látványa elborzaszthat olvasáshoz kevésbé szokott diákokat. Igaz, ez az asztalszagató kötet csupán annyi lapból áll, mint a későbbi *Harry Potter*-kötetek, és csak mintegy fele a *Gyűrűk urának*. Ezeket pedig minden felmérés szerint sokan olvassák a fiatalok közül. Nem is szólva Dan Brown és társai műveiről, a skandináv krimikről, az olykor végtelen hosszú fantasy-regényekről, az ifjúsági sorozatokról. Mégsem lehet ezt a szempontot figyelmen kívül hagyni. Az óraterveknek ez az egyik alapvető kérdése lesz.

A tanteremben elkerülhetetlen annak megfontolása, hogy mikor – mely évfolyamban, milyen anyagrészhez kapcsolódva – vegyük kézbe a kötetet, és hány órát adjunk e NAT-szerű nagyregénynek. („kortárs szépprózai alkotások” – írja az alaptanterv közműveltségi tartalma a 9-12.évfolyamra).

(A mellékelt ppt képanyaga csak kedvcsináló – a net végtelen tárházát nyújtja a képeknek a témában.)

MIKOR?

A regény naiv és szakmai olvasói egyformán reagálnak a regény műfajára abból kiindulva, hogy olvasóként a műfaj miatt, annak révén válik lehetetlenné a kötet.

- Alkalom lehet tehát a tanításra a regény műfaj bármely aspektusa. A regény az a műfaj, amivel az irodalom órán nem jeleskedő diák is találkozott már életében; ha egyáltalán bármit olvasott már, az jó eséllyel regény volt. És általános iskolai tanulmányai alatt történelmi regénnyel, az *Egri csillagokkal* bizonyára találkozott – ez jó kiindulópont lehet akkor is, ha merőben más és másért történelem ez a regény, mint Gárdonyié. (Erről is szól Vári Györgynek a Holmiban közölt tanulmánya; link e tanulmány alatt.)
- Ha a tanár együtt olvasott (azaz nem általános iskolai élményekre alapozott) regény után venné elő Spiró regényét, talán a *Candide* környékén van helye.
- De ugyanilyen joggal kerülhet elő a romantika tanítása során – a történelmi regény születésekor. Hiszen Scottot, Hugot ma talán kevésbé érezzük magunkénak, mint évtizedekkel korábban.

A fenti felsorolás a hagyományos irodalomtörténeti tanítási rendet alapul véve a 9., 10., esetleg 11. évfolyamot ajánlja. A 12. évfolyamot nem. A túlszűfolt 20. századi irodalomtörténetben (érettségire kacsintva) nehezebben elképzelhető a regény fölötti merengés.

De nem csak a műfaj vezetheti a tanár kezét.

- Ha a 2. könyv közös olvasását tűzzük ki célul (ennek indoklását ld. később), az irodalomtörténetből kilépve a beilleszkedés, közösséggé válás (új 9-es osztályok számára amúgy is életszerű) kérdése köré is építhetjük az órákat. Hisz e kötetben Uri maga is többször gondolkodik arról, hogyan is történik ez: a faluban éppúgy átesik egy beavatáson (a nők között például), mint jeruzsálemi munkások közt. És reflektál is (mind a főhős, mind elbeszélő) arra, hogy mit is jelent az elszakadás, az idegenség, és hogyan lehet – ha lehet – megszabadulni tőle; mit jelent a valahová tartozás, az új közösség vajon felülírja-e a régit; mi is egy közösség, mi határozza ezt meg.
- A 9. évfolyamban, az antikvitás-középkor témakörében kevés az olyan epikus mű, amely az irodalomoktatás egyik legfőbb célját: az olvasóvá nevelést tudja szolgálni. A homéroszi eposzok sokak számára elvesztették bájukat: a versforma és a terjedelem elnyomja a kaland iránti amúgy meglévő lelkesedést.

A Biblia – mely rövid szemelvényekben képezi a tananyag részét – tanulása, olvasása remek alkalom lehet e regény – részének vagy egészének – olvasására. Az első század panorámája, a helyszínek és események kavalkádja sok olyan elemre irányíthatja a figyelmet, ami történelem vagy irodalom órán kimarad. Ugyanakkor persze nem hagyható egy percre sem figyelmen kívül, hogy fikciót olvasunk – ha mégoly pontosak is a kor, a helyszínek, a császárok, a szokások, az étkezések, a pénznemek, a ruházatok, a nyelvhasználat leírásai.

A hagyományostól meglehetően eltérő az a mód, ahogyan ez a regény Jézust és a kereszténység kialakulását ábrázolja. Biztos tanári irányítás, illetve háttér kell ahhoz, hogy világossá legyen: ez *egy* lehetséges értelmezése a történetnek, egy fiktív kortárs szeméivel láttatott feldolgozása a korabeli politikai eseményeknek, melyek közül csak az egyik a későbbi kereszténységé. Ezen a ponton érdemes arról is beszélgetni, hogy az elbeszélő hogyan szövi bele a maga 2000 éves tudását arról, ami a főszereplőnek – akinek a rossz szemén át látunk szinte mindent a világból – új; pl. hogyan ismerünk mi rá Jézusra a jeruzsálemi börtönben; Urinak erre még éveket kell várnia. (És persze a nem éles szemű olvasó sem biztos, hogy egyből felismeri a rabtársat: nem kell szégyenkeznie annak a diáknak sem, aki csak Urival együtt rakja össze a történetet.)

MENNYIT?

A közel 800 oldal probléma lehet sokaknak. Persze egy igazi kalandregény esetében nem. Ha a diákok „elhiszik”, hogy valódi kalandokat fognak olvasni (és azt fognak), akkor akár reményünk lehet arra, hogy legalább néhányan végigolvassák a regényt. Mindenesetre biztosítsunk mindenkit afelől, hogy NEM kell megjegyezni mindent; nem fogjuk kikérdezni a pénzek átváltását, a császárok neveit, a háborúkat – de még a főszereplő pontos élet- és útirajzát sem.

Mindazonáltal e 4 könyvre osztott regény egy vagy két részének olvasása is kaland, és órai földolgozásra e részek is alkalmasak és érdekesekek.

A 2. könyv, *Júdea* önmagában is megáll. Az első rész utolsó mondatával együtt olvasva kerek történet: a Jeruzsálembé való érkezéstől az onnan való eltávozásig tart, közben a kis (valóságos) júdeai faluban eltöltött 3 hónappal és egy Gerizim-hegyi küldöttséggel.

Az első 2 könyv is értelmes egységet alkot. Aki a 3.-on is túl van, szinte biztos, hogy a 4-et is fölfalja.

Talán (nyári) szünetre célszerű időzíteni az olvasást, akkor is, ha csak a 2. részről van szó.

HOGYAN?

Tételezzük föl, hogy egy osztály fele a 2. könyvet olvasta, egy negyede az első 2 kötetet, egy negyede pedig az egészet.

Alkossunk 4 fős csoportokat úgy, hogy egy-egy csoportba olyanok kerüljenek, akik ugyanannyit olvastak a regényből.

De ha mindenki csak a 2. könyvet olvasta, akkor is működnek az alábbiak.

A csoportok minden tagja kap egy szempontot, amivel dolgozik: az olvasottaknak megfelelően (az olvasott részből) összeszedi mindazt, amit a szemponttól tud. Találjanak a diákok minél több szöveghelyet állításaik alátámasztására. (A szöveghelyek keresése azért is fontos, hogy állandóan kézben legyen a mű; szokják az újraolvasást, legyenek ismerősek a szövegben. Ne várja el sem a tanár, sem a diák magától, hogy első olvasásra mindenre emlékezzenek.) Ez egyéni munka, ha kell segítség, másik csoportból az azonos szemponttal dolgozótól lehet kérdezni. (És természetesen a tanártól is.) Jó, ha a csoport tagjai maguk osztják el egymás között a szempontokat. Aki többet olvasott, fókuszáljon arra a részre, amit az osztálytársai nem ismernek. (Példánk szerint az 1., 3. és 4. részre figyeljenek.)

25 perc után az eredeti csoportban mindenki elmondja, mire jutott. Egymás ötleteit jegyzetelik, kiegészíthetik.

Lehetséges szempontok:

- cím
- vakság
- helyszínek
- műfaj

Lehetséges válaszelemek:

- A címről: akármennyit olvasott is valaki a regényből, észre kellett vennie, hogy a főszereplő hol a szó szorosabb, hol átvittebb értelmében éli meg a fogságot. Fogoly pl. Jeruzsálemben, de fogoly Betzachariában is (amikor megpróbál elszökni, visszaviszik); de fogság a római zsidóknak a Túlán is. Fogság a diaszpóra és fogság Júdea. Foglya Uri a sorsának, amit gyakran próbál ugyan alakítani, de ugyanolyan gyakran elfogadja csak, amit ráért a sors (vagy az Úristen) – és számtalanszor látja hányattatásait komikusnak, hihetetlennek – és természetesnek.

Fogságban tart a gyenge test, a vaksi szem is. De fogság a valóság egésze, amiből a képzelet szabadít föl; véglegesen a vakká lett, látomásokban élő (haldokló) utolsó időben.

- A vakságról: Uri gyenge szeme (mely hangsúlyozottan nem öröklődő betegség: sem fölmenői, sem gyerekei közt nincsen gyengén látó) a biztosítéka, elindítója sorsának (v.ö. Arany János: *Vásárban*: „Így – vézna, ügyetlen testi dologra – / Adtam fejem a bölcs tudományokra,” vagy Jorge atya *A rózsza neve* című U. Eco regényben). Fogyatékosága teszi lehetővé, hogy olvasásnak szentelje életét, hogy bekerüljön a jeruzsálemi delegátusba, hogy asztalossá, majd képzőművésszé váljon – s mindeközben olvasson, és megjegyezze az olvasottakat. S míg kifelé csak korlátozottan lát, befelé nagyon élesen és pontosan. A júdeai faluban Hénokh könyvének fölolvasása közben jön Uri maga is rá arra, hogy igen éles képeket lát maga előtt; feladata csupán azok szavakba öltése.

De arra vak, hogy apja gondoskodását észlelje – erre csak későn ébred rá (a 2. kötetből ez kevésbé derül ki.)

Gyengén látása a szó nem szoros értelmében nagyon is éles látással párosul. Többször látja előre az eseményeket; s bár Kasszandraként senki nem hisz neki, kinevetik vagy örültnek tartják, a mai olvasó tudja: ő látott jól.

Valóságosan vakká csupán élete legvégén válik.

- A helyszínekről: mind a 4 rész minden helye valóságos. A római Túlán (Transtiberim: a folyón túl; ma is így hívják Róma egy részét: Trastevere – a Tiberis folyó neve változott Teverére) éppúgy, mint Róma, Ostia, Caesarea, Jeruzsálem, a csak történelmi forrásokból ismert Bethzacharia, a többi júdeai város vagy Alexandria. A szerző minden lehetséges forrást ismer, a lehető legpontosabb leírásokat adja a fennmaradt dokumentumok alapján. (Bár a valóságban csak a regény megírása után járt e helyeken; erről szóló *Domb* című, mellékelt írását érdemes elolvasni.) A helyek persze többnyire fiktív alakokkal vannak benépesítve, és a valós személyek (pl. alexandriai Philó vagy Pilátus) is kitalált módon beszélnek, viselkednek akkor is, ha valamennyi tudható róluk – de persze nem az átlag olvasó számára. Talán éppen arról lenne érdekes beszélgetni, hogy a helyek és az idő távolsága mennyire befolyásolja a mindenkori embert: valójában mennyire más Uri és kortársai viselkedése, gondolkodásmódja, a mások megítélésének módja ma, mint a regénybeli ábrázolásban. Mi változott és mi maradt változatlan 2000 év alatt? Miként tekintünk ma a kereszténységre, mivé lett ez a főszereplő

szeme láttára formálódó számos zsidó szekta egyike? Milyen esélyt mulasztottak el az akkoriak a velünk kortárs elbeszélő szerint? Miként működhetett volna a világ, ha a görögök és zsidók összefognak Róma ellen; ha a nazarénusok okosabban politizálnak, ha nem fordulnak a nem nazarénussá lett zsidók ellen...

- A műfajról: attól függően, hogy az osztály miféle regényeket ismer, a *Fogságra* az alábbiak szerint tekinthetünk: kalandregény (mint vélhetően számos kortárs magyar vagy külföldi ifjúsági regény, vagy pl. Verne, indián regények), történelmi regény (*Egri csillagok*), utaztató regény (*Gulliver, Candide*), fejlődésregény (*Abigél, Harry Potter*), aparegény (Ende *Végtelen története* lehet ilyen), beavatás történet (*Abigél*). A kortárs történelmi kalandregény sem ismeretlen (Orlev: *Sziget a romok közt*).

A kalandregény fog a legnagyobb valószínűséggel előkerülni. Ha a diákok maguktól nem említik, a tanár kell, hogy föl hívja a figyelmet arra, hogy szemben a feltehetően ismerős kalandregényekkel, ez a mű nem kínálja a műfajtól elvárt jó ember–rossz ember dichotómiát, és a megnyugtató vég is kétséges. Nincs jó ember. Nincs érdekein felülemelkedő sem kisember, sem nagyember. Nincs papság, vallás az emberek céljaiért; nincs politikus, akit ne a maga önzése irányítana.

Fölmerülhet a nők szerepe, illetve annak hiánya: jó anya vagy jó feleség sincs. Ha többen olvasták az egész regényt, érdemes lehet kitérni Kainisz alakjára. Ő nem feleség, nem anya. Varázslatos szépsége és férfiakat megszágyonító okossága ellenére vonzódik a csenevész Urihoz; szép romantikus történetük lehetne, de persze ennek a regénynek a valósága ezt nem engedi.

Hogy kinek a kalandja? A nagypolitika és a kisember szempontja egyszerre érvényesül e regényben. Uriban magában is együtt és egymás ellen hat e két erő. A főszereplőt a sors hol igen magasra veti, hol igen mélyre taszítja; hol Pilátussal vacsorázik, hol rab; hol a legfőbb urak megbecsült mestere, hol rabszolgasorra szánt nincstelen. Egy fontos század kalandjai egyetlen ember életén keresztül, akit a kalandjai mellett az különböztet meg másoktól, hogy képes rá gondolni saját életére, és látja annak esetlegességét, esendőségét – és hiábavalóságát, boldogtalanságát.

A történelmi regény is elkerülhetetlenül szóba kerül. Ismerhetnek a diákok olyan regényt/regényrészletet, ami egy nagy jelentőségű eseményt ábrázol (pl. Jókai *Kőszívű ember*

fiai), és ismerhetnek olyat, ami egy régi kor atmoszféráját, szokásait, erkölceit idézi meg (pl. Scott regényei). A hős lehet fontos történelmi szereplő (pl. Néró Kosztolányi regényében), és olykor a nagyokat, a történelem könyvekből ismerteket egy mellékszereplő nézőpontjából látjuk (mint ebben a regényben vagy Móra Ferenc *Aranykoporsó* című művében, ami csupán három századdal később játszódik, mint Spiró regénye). A történelmi mellékszereplő mint főhős erősen hangsúlyozza, hogy a kortársi nézőpont még nem ismeri a jövő perspektíváját (pl. a nazarénusok csoportja Uri számára). Esetleg épp azt exponálja a szerző, hogy a nagybetűs történelem a szereplő látókörének peremén is alig tűnik fel (pl. Flaubert *Érzelmek iskolája*). A műfaj alapkérdése, hogy a magánsorsokat hogyan formálja a köztörténelem, illetve hogy a magánsorsok, az egyének tudják-e befolyásolni a történelmi eseményeket. Kérdés lehet, hogy egy szerző miért épp egy adott történelmi korhoz fordul, mi a fontos neki belőle.

Spiró regénye azt mutatja fel, hogy a magánsorsot ugyan befolyásolhatja a történelem, és a történelem az azt alakító „nagy” személyiségektől függhet ugyan, de csak annyiban, amennyiben e személyek pillanatnyi érdeke diktálja. Az észelvőség – e regény szerint – nem alakítója a történéseknek, legföljebb a történelem megírásának (ahogy ez a 4. könyvből kiderül).

Sajátos e regény abban is, hogy nem egy vagy néhány történelmi eseményt emel középpontba, hanem egy folyamatot: a zsidóság elleni, a nagy háborúba és a jeruzsálemi szentély lerombolásába torkolló küzdelmeket Rómában és Alexandriában, miközben egy kis zsidó szekta egyre megkerülhetlenebbé válik – hogy mennyire, azt mi, az olvasók persze jobban tudjuk, mint a kortárs szereplők. Fölsejlik itt-ott a lehetőség más megoldásra, kevésbé kegyetlen akciókra, megegyezésre, de – ahogy Uri életében is – mindig elszalad a pillanat, ami megnyugvást, kiegyensúlyozottságot hozna. Uri visszatérő röhögése kegyetlen kritikája minden kornak.

Szemponthoz lehet még a 2. kötethez:

- az értelmiségi lét (olvasottság, nyelvismeret, önreflexió)
- a beilleszkedés módjai, fázisai
- nyelvek és szokások (pénz, adózás, falu–város ellentét, családi élet, stb.)

A 2. órán érdemes arra időt szánni, hogy mindenki megtudhassa, mi történik a főszereplővel: ha van, akkor vállalkozó diák, ha nincs, akkor a tanár összefoglalja az Urival és a birodalommal

– benne a zsidókkal és a Jézust követőkkel – történt eseményeket. Lehetőség szerint essék szó Uri és az apja, valamint Uri és fiai kapcsolatáról; jó lenne szót ejteni a végén majdnem fiává fogadott tekercsgyűjtőről és a gyűjtemény sorsáról is.

Ha a regény műfaj kérdéseivel a tanulócsoporthoz még nem találkozott, legyen közös megbeszélés tárgya a műfajiság kérdése (akár rövid regénytörténeti ismertetéssel); a műfaji szempontot akkor cseréljük le egy másikra az ajánlottak közül.

A regény műfajáról való beszélgetés arra is jó alkalom lehet, hogy a tanár – ha 9.-ben még nem eléggé ismeri a tanulócsoporthoz olvasási szokásait – megtudja, miféle műveket szeret, ismer a csoport, s akár a következő közös olvasmányokat is ki tudja választani ez alapján. Nem baj, ha számára ismeretlen műveken fogják azonosítani a diákok a regény típusait; bátran tanuljon újat is.

Ha a tanár a *Candide* olvasásával köti össze e regény megbeszélését (ami lehet termékeny, akár Teller *Semmi* című joggal kamasz-bestsellerével), akkor a kalandregény, pikareszk, utaztató besorolás könnyen a tézisregénybe fordul. Vegyük észre, hogy míg a kalandok során ugyan a főhős – szemben Voltaire regényével – változik, fölnő, egyre reflektáltabb, de a világ, amiben él, ugyanaz marad (máig is; erről később még lesz szó), és Uri rácsodálkozása az eseményekre, röhögése és boldogtalansága, kielégületlensége állandó. Csak képzeletében tud elszakadni a „tézistől”, az emberre mért boldogtalanságtól és az általános emberi kapzsiságtól, butaságtól, rossz akarattól.

A 3. óra szenteltesse az elbeszélő és a főszereplő tudásának. Annak, hogy melyikük mit, mennyit tud, és hogyan kapja a tudást az olvasó.

A 2. részben ennek remek példája a Jézussal és a latrokkal való közös raboskodás, a majdani nagypénteki esemény (az evangéliumokból ismert pontos időmeghatározással, hisz Uri az ünnep alatt kerül börtönbe). A figyelmes olvasó egyből ráismerhet Jézusra. Nem a leírásból – hisz az ellentmond az ismert, elismert ábrázolások mindegyikének. De a helyszín, az idő, az új rab „bűne” megidézi Jézus máshonnan ismert személyét és tevékenységét. S bár ennek jelentősége csak jóval később lesz a regényben (és aki csak a 2. részt olvassa, nem is tudhat erről), a kaland, az esetlegesség, a véletlen szerepe jól megmutatkozik. A börtönben ülő Uri nyilván nem tudhatja, kivel tölti idejét a jeruzsálemi börtönben. Az elbeszélő nyilván tudja. Az olvasó sejtetheti. Vegyük alaposabban szemügyre az elbeszélőt! Ha a tanulócsoporthoz még ez

nem egészen egyértelmű, tisztázzuk, hogy epikus műveknek – ha nem is mindig egészen láthatóan – az igazi főszereplője az elbeszélő (akit gondosan ne keverjünk az íróval). Hiszen ő az, aki dönt arról, hogy az olvasó mikor kivel, mivel ismerkedik meg, ő formálja az olvasó érdeklődését, ő kelti fel a kíváncsiságot, általa értékeljük az eseményeket, személyeket.

Spiró elbeszélője nyelvtanilag szinte végig egyes szám harmadik személyű, kívülálló, mindentudó alak. Csak igen ritkán szól ki a történetből; akkor azért, hogy világossá tegye, hogy nem kortársa ő a szereplőknek. De e kívülállását gyakran elfedi avval, hogy jelöletlenül átcúsúszik a főszereplő nézőpontjába, s olyankor mintha Uri szólna. Evvel a gyakori átképzeléses megszólalással az elbeszélő lebegővé teszi szerepét. Ezt erősíti az a tény is, hogy mindentudását nem árulja el: sosem árul el többet, mint amennyit Uri tudhat. (A diákolvasók ezt a fajta elbeszélésmódot a Harry Potter-regényekből ismerhetik; az átképzeléses módot pedig pl. Mikszáthtól.)

Az elbeszélő nyelve a mai nézőpontot erősíti: könnyen olvasható mai mondatok, hétköznapi szóhasználat jellemzi, mindent, ami a mai olvasónak idegen lehet, alaposan elmagyaráz. Ha nem maga az elbeszélő, hát egy-egy szereplő – Urinak. Az olykor fölbukkanó szlengbe hajló kifejezések is az elbeszélő mai pozícióját erősítik.

Ezekre a jelenségekre a diákok maguktól is rájönnek, ha egy-két jól kiválasztott részletet alaposabban megnéznék. A 2. részben a börtön jelenet mellett a júdeai faluban játszódó jelenetekben található számos ilyen szöveg (pl. 215.; 251-252. oldal). Lehetséges kérdések, feladatok:

- Általában ki beszél?
- Kinek a szemével látjuk az eseményeket?
- Keress olyan részletet, amiben nem az elbeszélő beszél, de nem is párbeszéd!
- Keress olyan szövegrészletet, amiből nyilvánvaló, hogy az olvasó a mi kortársunk és nem a szereplők!
- Keress olyan részt, ahol az elbeszélő leleplezi magát, és kiderül, hogy többet tud annál, mint amennyit elárul, illetve mint amennyit Uri tudhat!

Annak függvényében, hogy mennyire ismerősek az egész regényben, érdemes fölhívnia figyelmet arra is, hogy az elbeszélés és a történetek hossza mennyire független egymástól: az első 3 könyv 3 évet, a 4. évtizedeket foglal magába.

A 4., javaslatunk szerint az utolsó óra témája lehet a regény, hangnemei, nyelve; és Uri változása, ha vannak, akik az egész regényt olvasták. És persze valahogyan le kell zárni a regényről szóló órákat.

Az első órán kialakult csoportokban dolgoznak a diákok. Gyűjtsenek össze szavakat, kifejezéseket, mellyel jellemeznék a hangnemet, majd találjanak hozzá szöveghelyeket. Vegyék észre, hogy mennyire széttartó jelenségeket találhatnak: komikus hangot éppúgy, mint komolyat, leíró, fecsegőt.

Aki a teljes regényt olvasta, foglalja össze, hogy miben, hogyan változik Uri, és miben marad változatlan – a regény utolsó mondata („Még mindig élni akarok, gondolta, és elámult.”) felől, visszamenőleg is lehet erről gondolkodni. Termékeny lehet Urinak az apjához fűződő viszonyát (a valóságot és az elképzeltet) összevetni avval, ahogy Uri a saját két fiával van, illetve nincs kapcsolatban. (A Pompeiben élő eunuch későbbi sorsáról az elbeszélő ugyan semmit sem mond, de a város neve a pusztulásé, a hirtelen elmúlásé. Olyan hangsúlyozottan jelenik meg e név, hogy kétség sem maradhat a fiú sorsa felől. Az elbeszélő és az olvasó többlettudásának is jó példája ez.)

A vaksi, olvasásnak élő Uri a szemünk láttára válik értelmiségivé: kritikusan gondolkodik, magát és környezetét, korát élesen látja (de meg nem írja). Látja, hogy az embereket a haszon és érdek mozgatja, hogy szenvedélyeik fölülírják a józan eszük diktálta cselekedeteiket. Belátja a félreértéseket, tévedéseket. Átlátja, hogy az emberek általában nem kedvelik az igazságot, de szeretik a szenvedést (a másét). Mindezek tudatában fölényesen néz másokra, de magára is; nevetéssel (röhögéssel) reagál újabb s újabb fölismeréseire. A külső és belső kalandozásokat az zárja, hogy boldogtalan életét lázálomban többféleképpen élje újra le, de meglepetésére mégis az „igazi” életéhez ragaszkodik halála pillanatában is.

Kalandregény? Történelmi regény? Vagy rólunk, a mindenkori emberről szól? A ráció elnyomásáról, belső szabadságról (amit az ábrázolt értelmiségi lét biztosít), a népek-nemzetek-vallások esetlegességéről, a véletlenről mint sorsalakító tényezőről? Kalandregény ez: az olvasó kalandja.

Ha írásbeli számonkérésre is sort kell keríteni, az lehet:

- esszé egy az órákon is fölmerült kérdés kapcsán, pl.
  - Elbeszélő és főszereplő viszonya
  - Mit tanul, hogyan változik Uri a kalandjai során?
  - Mit mond a regény a történelem és az egyéni sors viszonyáról?
- könyvajánló (a műfaj ismeretében)
- reflexió: pl.
  - Mit láttok másképp a megbeszélés után?
  - Miről változott meg a véleményetek a megbeszélés során?
  - Mi volt a legizgalmasabb/a legkevésbé izgalmas az olvasás, illetve a megbeszélés közben?
  - Jó választás-e kötelező olvasmánynak a *Fogság*?
- további kérdések megfogalmazása

Hasznos linkek:

Spiró György életrajza

<http://pim.hu/object.42B71B44-8D9A-4028-90FB-D165F44E0050.ivy>

Spiró György bibliográfiája

<http://pim.hu/object.6A052A4E-7752-4056-9F10-D1264CD873F9.ivy>

A digitalizált *Fogság*

<http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?offset=1&origOffset=-1&docId=134&secId=12727&qdcId=3&libraryId=-1&filter=Spir%C3%B3+Gy%C3%B6rgy&limit=1000&pageSet=1>

Hogyan győznek a provinciák? – a szerző előadása a történelmi háttéréről (Mindentudás Egyeteme)

<http://www.youtube.com/watch?v=vOodyO0-r1Y>

A Fogság nyomában (6 részes tv műsor)

http://tarsas2010.blog.hu/2011/04/20/a_fogsag_nyomaban_1_2_3_spiro_gyorgy

interjú 2009-ből, origo.hu

<http://www.origo.hu/kultura/20090525-spiro-gyorgy-feltem-magyarorszagot-interju-a-fogsag-irojaval.html>

Radnóti Sándor és Vári György bírálata a Holmiban

<http://www.holmi.org/2005/11/radnoti-sandor%E2%80%93vari-gyorgy-ket-biralat-egy-konyvrol-spiro-gyorgy-fogsag>

moly.hu: műismertetés, végén idézetek

<http://moly.hu/konyvek/spiro-gyorgy-fogsag>

Keresztesi József írása:

http://magyarnarancs.hu/konyv/egy_ujabb_apa-regeny_spiro_gyorgy_fogsag-64094

a korabeli római birodalomról

<http://tortenelemklub.com/okor/romai-birodalom/19-a-romai-birodalom-els-nagy-csaszarai>

Varga István írása

<http://www.zetna.org/zek/folyoiratok/111/varga.html>